

ترک تحصیل و سلامت؛

مروری بر وضعیت ترک تحصیل در ایران، پیامدها، علل و مداخلات حال و آینده

بخش اول (تعریف و ضرورت)

ترک تحصیل عبارت است از فرایند بلندمدت قطع پیوند و بریدگی از مدرسه که اغلب از دوران ابتدایی و پایه ای تحصیل آغاز می شود، به طور معمول نسبت دانش آموزانی که در یک مقطع تحصیلی و در یک سال تحصیلی ثبت نام کرده ولی در سال بعدی تحصیلی ثبت نام نکرده اند نشانگری برای تعیین میزان ترک تحصیل است. (یونسکو، ۲۰۰۹).

نظام آموزشی هر کشور برای موفقیت دانش آموزان حداقل معیارهایی در نظر گرفته است که اگر دانش آموز نتواند این معیارها را کسب کند به مردودی و اخراج منجر می شود و یا اینکه باعث ناامیدی و دلزدگی دانش آموزان شده و در نهایت به ترک تحصیل آنها منجر میشود، این جریان را میتوان «افت تحصیلی» نامید (موحد، ۱۳۸۷).

ترک تحصیل معمولاً به دلایلی از قبیل یافتن شغل، پرهیز از درگیر شدن در دعوای میان همسالان، مسائل خانوادگی، نمرات پایین، افسردگی و سایر بیماریهای روانی، فقدان آزادی، بارداری ناخواسته، کسالت حاصل از دروس نامربوط با حرفه های مورد علاقه دانش آموزان اتفاق می افتد (واژه نامه ویکی پدیا).

یکی از دلایل مهم برای پرداختن به موضوع ترک تحصیل پیامدهای آینده آن است که در جعبه روبرو بخشی از آن آمده است، در این میان سلامت افراد ترک تحصیلی اهمیت ویژه دارد؛ از جمله اینکه یافته های تحقیقاتی نشان می دهد قدرت ارتباط میان آموزش و سلامت در بیماری های گوناگون متفاوت ولی بسیار زیاد است. هر چهار سال آموزش بیشتر، مرگ و میر کودکان زیر ۵ سال ۱/۸٪، خطر بیماری قلبی را ۲/۱۶٪ و خطر دیابت را ۱/۳٪ کاهش می دهد. به ازای هر ۴ سال تحصیل بیشتر، ۱۱٪ از شیوع مصرف دخانیات، ۷ روز از مصرف نوشیدنی الکلی در سال، ۵٪ از شیوع چاقی، ۶/۰٪ از شیوع مصرف مواد مخدر کاسته می شود. تحصیل بیشتر، با ورزش بیشتر، برخورداری بیشتر از مراقبت پیشگیرانه (مثلاً ۷٪ بیشتر سابقه واکسن آنفلوآنزا) همراه است. افراد تحصیل کرده تر در میان مبتلایان به بیماریهای مزمن (مثل مرض قند و فشارخون) بیشتر احتمال دارند که بیماری خود را تحت کنترل درآورند.

همچنین ۱۲٪ بیشتر از کمربند ایمنی و ۱۰/۸٪ از هشداردهنده ی دود در خانه استفاده می کنند (دماری و همکاران).

شاخص های سطح تحصیلات از جمله مهمترین شاخصهای تأثیرگذار بر توسعه و رشد هر کشوری است. این شاخص که خود شامل دو مولفه نرخ اشتغال به تحصیل در ابتدایی، راهنمایی، متوسطه و عالی و نیز نرخ باسوادی بزرگسالان است، در کنار شاخصهای تولید ناخالص داخلی و امید به زندگی در بدو تولد از جمله مولفه های موثر بر شاخص توسعه انسانی است. از این رو سواد و تحصیلات جایگاه ویژه ای را در بررسی ها و برنامه ریزی های اقتصادی و اجتماعی به خود اختصاص داده است. (مرکز پژوهش های مجلس، ۱۳۹۰).

مطابق ماده ۲۶ اعلامیه جهانی حقوق بشر «آموزش و پرورش حق همگان است و آموزش و پرورش میبایست، دست کم در دروه های ابتدایی و پایه، رایگان در اختیار همگان قرار گیرد. آموزش ابتدایی می بایست اجباری باشد. آموزش فنی و حرفه ای نیز می بایست قابل دسترس برای عموم مردم بوده و دستیابی به آموزش عالی به شکلی برابر برای تمامی افراد و بر اساس شایستگی های فردی صورت پذیرد. آموزش و پرورش می بایست در جهت رشد همه جانبه ی شخصیت انسان و تقویت رعایت حقوق بشر و آزادی های اساسی باشد. آموزش و پرورش باید به گسترش حسن تفاهم، دگرپذیری [تسامح] و دوستی میان تمامی ملتها و گروههای نژادی یا دینی و نیز به برنامه های «ملل متحد» در راه حفظ صلح یاری رساند. پدر و مادر در انتخاب نوع آموزش و پرورش برای فرزندان خود مقدم اند.»

بخش دوم (مروری بر وضع موجود)

گزارش برنامه عمران سازمان ملل متحد در سال ۲۰۰۱ حاکی از آن است که نظام آموزش و پرورش کشور ایران در جهت نیل اهداف توسعه علمی-فرهنگی موفق نبوده و جزء ۶۵ کشوری است که نتوانسته درآمد خود را به درستی در جهت توسعه انسانی بکار گیرد (فرهادپور، ۱۳۸۱) عدم تحقق اهداف فوق را می توان در ابعاد گوناگون شکست تحصیلی (افت کیفی، تکرار پایه، اخراج و ترک تحصیل) مشاهده کرد. در حال حاضر بیش از ۲۵ درصد از دانش آموزان

حقایق در مورد پیامدهای ترک تحصیل

- ۷۴٪ افرادی که ترک تحصیل کرده اند اذعان می دارند، اگر بار دیگر فرصت انتخاب داشتند، به تحصیل ادامه می دادند (ملویل، ۲۰۰۶).
- درآمد تارکان تحصیل به طور متوسط ۲۷٪ کمتر از کسانی است که دبیرستان را به پایان رسانده اند.
- کسانی که در دوران دبیرستان ترک تحصیل می کنند به طور متوسط یک دهه کمتر از فارغ التحصیلان دبیرستان عمر می کنند و بیشتر در معرض بیماری های قلبی عروقی، دیابت و چاقی قرار دارند (ملویل، ۲۰۰۶).
- فرزندان تارکان تحصیل با احتمال بیشتری ترک تحصیل کرده و در فقر زندگی می کنند.
- یک درصد کاهش در میزان ترک تحصیل تعداد ۱۰۰ هزار فقره جرم را کاهش داده و یک درصد افزایش فارغ التحصیلی، با کاهش ۲۰٪ میزان قتل و دستگیری ارتباط دارد. (ملویل، ۲۰۰۶).
- هزینه ناشی از افت تحصیلی و ترک تحصیلی در سال ۸۷، ۴۲۰ میلیارد تومان برآورد می شود. (علی عباسپور نهرانی فرد، رئیس کمیسیون آموزش و تحقیقات مجلس شورای اسلامی).
- مطالعه ارزیابی سریع وضعیت اعتیاد (RSA) ایران نشان داد حدود نود درصد افراد معتاد جزء تارکان تحصیل و بی سوادان بوده اند (نارنجی ها، ۱۳۸۶).
- کاهش نمره سرمایه اجتماعی افراد ترک تحصیل کرده و تبعات ناشی

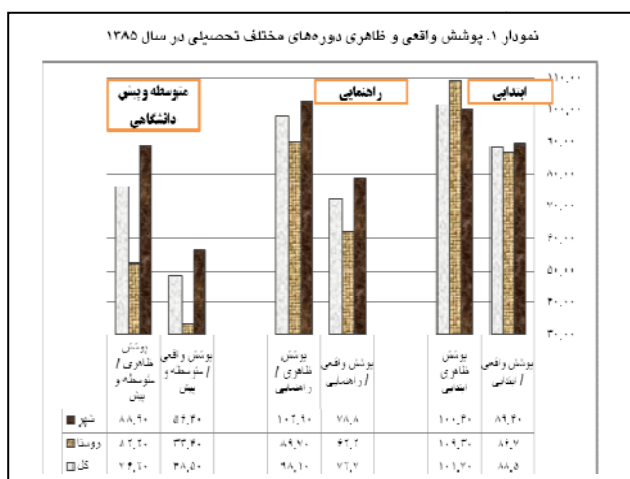
سالیانه از مدارس ترک تحصیل می کند که این آمار بسیار نگران کننده است (اقلیما، رئیس انجمن علمی مددکاران اجتماعی). براساس اعلام مسئولان وزارت آموزش و پرورش در روزهای اخیر تعداد دانش آموزان کشورمان از ۱۲ میلیون و ۸۰۰ هزار نفر در سال گذشته با کاهش ۵۰۰ هزار نفری در سال جاری به ۱۲ میلیون و ۳۰۰ هزار نفر کاهش یافته (اتفاق نیوز، ۹۱/۷/۴). طی سال های گذشته یا در حقیقت در یک دهه گذشته با وجود ثابت بودن نرخ رشد جمعیت در حد ۱/۵ درصد، کاهش جمعیت دانش آموزی کشور از ۱۸ میلیون نفر به ۱۲ میلیون نفر، نشان دهنده اضافه شدن حدود ۶ میلیون دانش آموز به جرگه ترک تحصیل کرده ها است. (اتفاق نیوز، ۹۱/۷/۴). از بین ۱۹ میلیون و ۴۳۵ هزار نفری که در سنین ۷ تا ۱۹ سال قرار دارند و باید تحصیل خود را در مدارس ادامه دهند بیش از ۷ میلیون و ۱۳۵ هزار نفر به دلایل مختلف قادر به ادامه تحصیل نیستند و در حقیقت بیش از ۳۷ درصد دانش آموزان ایرانی مجبور به ترک تحصیل شده اند (اتفاق نیوز، ۹۱/۷/۴). هر یک از نهادها آمارهای متفاوتی از کودکان محروم از تحصیل ارایه می دهند؛ اما برآورد آموزش و پرورش عدم حضور حدود ۷۰۰ هزار کودک ۶ تا ۱۴ سال در مدارس است (جواد یزدانی، مدیرکل دفتر آموزش). نرخ ترک تحصیل در پایه پنجم دوره ابتدایی به ۰/۹ درصد می رسد و در پایه اول راهنمایی به یک باره به چهار درصد افزایش می یابد (مجموعه مستندات تحول بنیادین آموزش و پرورش).

مقایسه ایران با برخی کشورهای منتخب نشان می دهد که وضعیت ایران در میان سایر کشورهای توسعه یافته و نیز کشورهایی در منطقه، چندان رضایت بخش نیست. در حالی که در کشورهایی مثل امارات، قطر، بحرین و کویت نرخ باسوادی جمعیت بالای ۱۵ سال ۹۰٪ و بیشتر و در کشورهای عربستان و ترکیه به ترتیب ۸۶/۷ و ۸۸/۷ درصد است، این رقم در خصوص ایران به ۸۲ درصد می رسد (مرکز پژوهش های مجلس، ۱۳۹۰).

گروه سنی	جمعیت سرشماری	درصد خارج از مدرسه	تعداد خارج از مدرسه
۶ تا ۱۰ سال	۵.۵۷۳.۰۱۱	۳.۳۲٪	۱۸۵.۰۲۳
۱۱ تا ۱۳ سال	۳.۳۸۱.۲۲۰	۱۲.۶۸٪	۴۲۸.۷۳۸
۱۴ تا ۱۷ سال	۴.۹۰۰.۵۴۹	۲۷.۰۸٪	۱.۳۲۷.۰۶۸
۶ تا ۱۷ سال	۱۳.۸۵۴.۷۸۰	۱۴.۳۴٪	۱.۹۴۰.۸۲۹

در مطالعه شاخص های چندگانه جمعیت و سلامت سال ۱۳۸۹ درصد خارج از مدرسه به شرح جدول روبرو است که با احتساب جمعیت شش تا هفده سال نزدیک دو میلیون نفر از این گروه سنی خارج از مدرسه هستند. گزارش دفتر مطالعات اجتماعی مرکز

پژوهش های مجلس شورای اسلامی (آذرماه ۱۳۹۰) با عنوان بررسی وضعیت پوشش تحصیلی ریشه کن کردن بی سوادی در کشور پوشش واقعی و ظاهری

دوره های مختلف تحصیلی در سال های ۵۵ تا ۸۵ مقایسه شده است؛ با توجه به این نمودارها علی رغم پیشرفت های قابل توجه در ارتقای پوشش تحصیلی نتیجه گیری زیر وجود دارد:

۱. با وجود پوشش تحصیلی حدود ۸۰ درصدی جمعیت ویژه سنی ۶-۱۷ ساله می توان گفت که بر اساس سرشماری سال ۸۵ بالغ بر ۳ میلیون نفر از افراد گروه سنی مشمول تحصیل در بیرون از مدرسه قرار دارند و به آموزش دسترسی ندارند.

۲. روند تغییرات پوشش تحصیلی در دهه های گذشته نشان می دهد که رشد پوشش تحصیلی واقعی در مناطق روستایی در تمامی مقاطع تحصیلی افزایش یافته، اما در مناطق شهری کاهش داشته است. کاهش نرخ پوشش تحصیلی در مناطق شهری به علت کاهش آن در دوره ابتدایی بوده است، اما علیرغم آن در دوره های راهنمایی تحصیلی و متوسطه به دلیل افزایش قابل توجه پوشش تحصیلی مناطق روستایی، نرخ پوشش تحصیلی کاهش نداشته است.

۳. میزان افزایش پوشش تحصیلی در دهه های گذشته در دوره های راهنمایی تحصیلی و متوسطه به ترتیب ۳٪ و ۱/۲٪ بوده است. اما در دوره ابتدایی با کاهش ۲٪ روبرو بوده است.

۴. جمعیتی بالغ بر ۶۰۰ هزار نفر از جمعیت گروه سنی ۶-۱۷ ساله بیسواد بوده و به عبارتی دسترسی به آموزش پیدا نکرده اند که نزدیک به ۲۰٪ از افرادی که در این سنین تحت پوشش نبوده اند را شامل می شود.

۵. با وجود چنین تصویر کلی از وضعیت پوشش تحصیلی باید اذعان کنیم که هنوز نظام آموزشی ما در نگهداری و پایداری دانش آموزان در مدرسه موفق نبوده است. پایین بودن کیفیت سطح تحصیلی و یا ورود دانش آموزان با تاخیر به مدرسه به خصوص در مناطق روستایی از جمله دلایل

جدول ۱۵. پوشش واقعی دوره های مختلف تحصیلی در سال های ۱۳۵۵-۱۳۸۵

سال	شهر	روستا	کل	شهر	روستا	کل	شهر	روستا	کل
۱۳۵۵	۸۸/۴	۵۸/۵	۷۱/۶	۵۱/۴	۱۲/۴	۳۱/۲	۲۹/۹	۳/۹	۱۷/۴
۱۳۶۵	۸۵/۴	۶۸/۶	۷۷/۲	۵۶/۴	۲۲/۴	۳۹/۸	۲۵/۴	۱۱/۴	۱۸/۴
۱۳۷۵	۹۲/۳	۸۶/۲	۹۰/۵	۸۱/۲	۵۱/۶	۶۹/۷	۶۰	۲۶/۸	۴۷/۳
۱۳۸۵	۸۹/۴	۸۶/۷	۸۸/۵	۷۸/۸	۶۲/۲	۷۲/۷	۵۶/۴	۲۲/۴	۴۸/۵

مأخذ: سرشماری عمومی و نفوس و مسکن سال های مذکور.

جدول ۱۰. برآورد کودکان خارج از مدرسه در گروه های مختلف در سال ۱۳۸۵ (ارقام به هزار نفر)

عنوان	شهر	روستا	کل
جمعیت ۶-۱۰ ساله	۳۸۳	۲۶۱	۶۴۴
جمعیت ۱۱-۱۳ ساله	۵۹۹	۵۹۹	۱۱۹۰
جمعیت ۱۴-۱۷ ساله	۱۵۵۳	۱۶۴۸	۳۲۰۱
جمعیت ۱۸-۲۲ ساله	۵۳۸	۵۵۰	۱۰۸۸
جمعیت ۲۳-۲۷ ساله	۱۹۰۸	۱۵۳۸	۳۴۴۶

مأخذ: همان.

این عدم موفقیت بوده است. بررسی نرخ ماندگاری در آموزش و پرورش ایران و تحلیل عوامل آن می تواند در این زمینه راهگشا باشد. به علاوه کاستی های موجود در ثبت نام به موقع دانش آموزان در ابتدای ورود به تحصیل نیز باید برطرف گردد.

بخش سوم (علل و عوامل موثر بر ترک تحصیل و تحلیل مداخلات فعلی

۳

به طور عموم دلایل تکاملی - روانی، خانوادگی، فرهنگی و محلی و مدرسه ای در ترک تحصیل موثرند، که در جعبه روبرو آمده است. با وجود برنامه هایی

مثل انسداد مبادی تحصیلی و پوشش کامل دانش آموزان دوره ی ابتدایی، ثبت نام اینترنتی دانش آموزان به منظور تطبیق با آمار ثبت احوال و پیگیری از تحصیل بازماندگان، انعقاد تفاهم نامه میان معاونت آموزشی دوره ابتدایی و مدیران کل استانها برای توافق روی اهداف و استفاده از منابع برای نیل به اهداف هنوز شاهد آن هستیم که مشکل پراکندگی آمار در آموزش و پرورش، منعطف نبودن شیوه های آموزشی و ساعات درسی با توجه به ویژگیهای مناطق مختلف، جابجایی نیروی انسانی، محتوای یکسان کتابهای درسی برای کل کشور، کاربردی نبودن آموخته های دانش آموزان، عدم تسلط بسیاری از معلمان دوره ی ابتدایی به روشهای نوین درسی و نبود مکانیسمی برای نظارت بر عملکرد مدیران پابرجاست.

همچنین کاهش همکاری ایران با آن دسته از سازمانهای بین المللی که درصدد بهبود شاخصهای توسعه ی انسانی هستند و تصمیم به انحلال دفتری که در سال ۱۳۸۲ در جهت پیگیری اهداف آموزش برای همه در وزارت آموزش و پرورش تاسیس شد روند پیشرفت و ارتقا را کند خواهد کرد.

با توجه به تاکید مقام معظم رهبری بر مقوله ی به صفر رساندن بیسوادی در کشور^۱، قانون اجباری بودن آموزش تا پایان دوره ی راهنمایی^۲، افزایش تمایل عمومی خانواده ها به تحصیل فرزندان خود، امکان دسترسی سریع و آسان به اطلاعات از طریق نرم افزارهای موجود، امکان استفاده از ظرفیت سازمانهای بین المللی مثل دریافت اعتبارات و خدمات، امکان انعقاد تفاهم نامه با سایر سازمانها و استفاده از ظرفیت صدا و سیما، به منظور دستیابی به دستاوردهای بیشتر از جمله فرصت های موجود برای کاهش مسئله ترک تحصیل است.

مشکلات اقتصادی خانواده های فقیر (به خصوص هزینه فرصتی که به دلیل حاضر شدن کودک در مدرسه، به خانواده وارد می شود) که از مهمترین دلایل بازماندن از تحصیل یا ترک

تحصیل کودکان است، مسائل فرهنگی که به شکل تعصبات قومی و قبیله ای به ویژه در مناطق روستایی (ازدواج زودهنگام نوجوانان دختر، جلوگیری از شرکت دختران در کلاسهایی که معلم مرد دارند)، عدم هماهنگی بین سازمانهای مختلف، پراکندگی جغرافیایی و مشکل دسترسی به روستاهای دورافتاده، نبود اجبار بر والدین در فرستادن کودکان به مدرسه از نکات تمرکز در برنامه ریزی ها و مداخلات می باشد. (مرکز پژوهش های مجلس، ۱۳۹۰)

از دیدگاه خبرگان و ذینفعان در گروه علمی سلامت اجتماعی فرهنگستان علوم پزشکی علل زیر نیز بر افزایش بروز مسئله ترک تحصیل موثر است:

« برنامه ریزان فرهنگی و آموزشی کشور باید به موقعیت ایران در گذر سستی به مدرنیته توجه داشته باشند، ترویج تفکر زندگی مادی به جای ایده آلیستی یکی از جنبه های کلان موثر بر اندیشه و رفتار خانواده ها و نوجوانان است که به شکل های مختلف از طریق ماهواره جاری می شود، انگیزه کلی در دانش آموزان افت کرده است که دلیل آن را باید در کاهش جاذبه مدرسه برای دانش آموزان جستجو کرد. در برخی موارد برای فرار از سربازی و پنهان کردن سن مشمول، خانواده نوجوان را از مدرسه خارج می کند. به طور کلی آموزگاران ناراضی هستند. رویکرد آموزش و پرورش با وجود تغییرات جاری هنوز محفوظات است تا معلومات و این یافتن شغل یا کار آفرین بودن فارغ التحصیلان را دشوار می کند. اختلافات خانوادگی خود عاملی دیگر در کاهش انگیزه و تمرکز دانش آموزان است. مسئله بچه های کار خود معضل است و به نظر می رسد در این مورد باید از ظرفیت سازمان های مردم نهاد کشور (که بالغ بر بیش از ۱۷ هزار مورد ثبت شده است) بیش از این استفاده شود. ساختار آموزش و پرورش کشور برای این حجم وظایف کفایت نمی کند. افزایش نسبی آسیب های اجتماعی مانند اعتیاد و جرایم به طور کلی موجب می شود ترک تحصیل هم افزایش پیدا کند. بچه هایی با اختلال بیش فعالی و کم توجهی یا اختلالات سلوک، احتمال بیشتری در ترک تحصیل آنها وجود دارد. در آمار سازمان زندان ها و اقدامات تأمینی در سال ۱۳۹۰ حدود ۲۲۰ هزار نفر زندانی وجود دارد که بیش از هشتاد درصد آنها بی سواد یا کم سواد هستند و این یک هشدار برای برنامه ریزان تحصیلات عمومی است. مدارس افغانستان غیرقانونی وضعیت مناسبی ندارند و این کودکان و نوجوانان ترک تحصیل می کنند و پیامدهای بعدی آن نیز گریبان جامعه را می گیرد»

علل و عوامل موثر بر ترک تحصیل

- میزان هوش و توانایی های ذهنی، مشکلات روانی و عاطفی، سوء تغذیه و میزان تعامل با محیط اجتماعی
- مسائل مربوط به دوران بلوغ و بی اطلاعی دانش آموزان (موحّد، ۱۳۸۷)
- وضعیت اقتصادی و اجتماعی خانواده، ساختار خانواده (طلاق، اعتیاد، بی سوادی، مهاجرت)
- اجتماع و گروه همسالان، ساختار و وضعیت اقتصادی، اجتماعی و فرهنگی محله، گروه همسالان و اثر
- ترکیب دانش آموزان در مدرسه، منابع مدرسه، ساختار مدرسه، حجم زیاد و متغیر مواد درسی، نبود انگیزه برای شغل معلمی (فتحی، ۱۳۸۴)
- قومیت و نژاد: منابع در اختیار، ارزشها و نگرشها (ازدواج زود هنگام دختران زیر ۱۳ سال و پسران زیر ۱۵ سال به ویژه در مناطق روستایی علی رغم منع قوانین کشوری، اهمیت کم تحصیل دختران)
- سیاست ها: نظام آموزشی (تغییرات بی درپی)
- تغییرات بی در پی در نظام ارزشی جامعه (موحّد، ۱۳۸۷)
- نامعلوم بودن آینده شغلی (موحّد، ۱۳۸۷)
- نداشتن برنامه ی پایدار، ارزشیابی و نظارت (فتحی، ۱۳۸۴)

^۱ از جمله سخنان مقام معظم رهبری در جمع فرهنگیان استان فارس در اردیبهشت ماه ۱۳۸۷ که ایشان بر ضرورت الزامی بودن دریافت حداقل گواهی دوره ابتدایی برای کلیه کودکان لازم التعلیم تاکید فراوان داشتند و نیز ابلاغیه ی ۱/۱۷۰۷۵ مورخ ۸۹/۱۰/۵ که طی آن وزارت آموزش و پرورش و نهضت سواد آموزی را مسئول به صفر رساندن بیسوادی تا پایان برنامه پنجم دانستند.

آماده (۵۲) قانون برنامه چهارم توسعه

بخش چهارم (راهکارهای پیش رو

در مرور منابع علمی دو راهبرد کلی برای رویارویی با مسئله ترک تحصیل ارایه شده است اول روش های که سبب سازگار شدن مدرسه با نیازهای کودکان و نوجوانان می شود و دوم روش هایی که سبب سازگار شدن دانش آموزان با مدرسه می شود ، که لازم است در طراحی مداخلات به این رویکردها توجه شود . در مجموع راهکارهای پیش رو در دو دسته زیربنایی و فوری به شرح زیر پیشنهاد می شود :

الف) راهکارهای زیر بنایی

۱. ایجاد نظام مدیریت اطلاعات ترک کنندگان تحصیل با همکاری سازمان های ثبت احوال ، بهزیستی کشور ، آمار ، وزارت بهداشت و شهرداری ها
۲. تقویت نظام شناسایی و مشاوره افت تحصیلی دانش آموزان در دوره های تحصیلی و طراحی بسته مداخلات حمایتی برای افراد در معرض ترک تحصیل (از جمله تشکیل صندوق حمایت از کودکان بی بضاعت لازم التعلیم و با برخورداری از مشارکت دستگاه های مختلف و انجمن های خیریه)
۳. طراحی و استقرار بسته احیای آموزش تارکان تحصیل (بازگرداندن افراد ترک تحصیل به محیط مدرسه)
۴. تقسیم کار ملی برای همکاری در کاهش ترک تحصیلی ها و ایجاد رقابت استانی برای بهبود شاخص های مربوطه (کمک سازمان های مردم نهاد و شوراهای)
۵. طراحی برنامه ویژه برای شناسایی و هدایت خانواده های دارای فرزند ترک تحصیل کرده یا ثبت نام نکرده در حاشیه شهرها با همکاری شهرداری
۶. طراحی و استقرار مداخلات بستر ساز در مدارس برای از بین بردن عوامل مدرسه ای ترک تحصیل از قبیل بازآموزی معلمان کم سابقه، ارتقای علمی معلمان ، ارتباط فعالانه و مستمر با اولیا
۷. بازنگری در تامین مالی و تخصیص بودجه ویژه برای مدیریت مسئله ترک تحصیل در سه دسته مداخلات پیشگیرانه زیربنایی ، غربالگری و مشاوره افراد در معرض خطر ، شناسایی افراد ترک تحصیل کرده و بازگرداندن آنها به محیط مدرسه
۸. بررسی و پیشنهاد راهکارهای قانونی و حقوقی قضایی برای سهولت ادامه تحصیل و حمایت های لازم برای پیشگیری از ترک تحصیل و مداخله به موقع برای ترک تحصیلی ها توسط مرکز پژوهش های مجلس شورای اسلامی
۹. تعریف اولویت های تحقیقات کاربردی و بومی برای پرداختن به مسئله ترک تحصیل و کاربستن نتایج آن در برنامه ریزی های ملی و استانی از جمله دسته بندی مشکلات بومی که منجر به بازماندن یا ترک تحصیل دانش آموزان می گردد
۱۰. انعطاف برنامه های آموزشی در مناطق روستایی با توجه به فصل کاشت، داشت و برداشت ، بهره گیری بیشتر به لحاظ کمی و کیفی از مشاوران در روستاها و مناطقی که از لحاظ فرهنگی با مشکلات خاصی مواجهند ، ایجاد خدمات و امکانات رفاهی به خصوص در مدارس روستایی مثل بازسازی جاده ها، سرویس ایاب و ذهاب برای دانش آموزان و معلمان، تغذیه مفید و مناسب، امکانات ورزشی
۱۱. بازبینی در شیوه تعامل نظام مند بخش آموزش و اشتغال برای کاهش مسئله ترک تحصیل از جمله توسعه و گسترش رشته های تحصیلی فنی و حرفه ای در مناطق محروم متناسب با نیازها و شرایط اقلیمی و فرهنگی و اقتصادی و جنسیتی
۱۲. ایجاد مدارس ویژه دانش آموزان ترک تحصیل کرده
۱۳. تقویت ، افزایش حساسیت و سرعت عمل نظام تعیین نیازهای اجتماعی لازم التعلیم
۱۴. تدوین بسته مداخله ای در زمان بحران های طبیعی باری جلوگیری از افت تحصیلی و ترک تحصیل خانواده های آسیب دیده

ب) راهکارهای فوری

۱. اجرای طرح ضربتی برای فراخوان و حمایت از خانواده های دارای کودکان شش تا ده ساله برای ثبت نام در دوره ابتدایی
 ۲. حساس سازی جامعه نسبت به موضوع از طریق رسانه و معرفی تسهیلات پیش بینی شده در شهرها ، روستاها و حاشیه شهرها
 ۳. ابلاغ به استانداران و فرمانداران کشور برای اولویت قراردادن این مسئله در شورای برنامه ریزی و توسعه استان و برنامه ریزی عملیاتی برای اجرای طرح ضربتی و راهکارهای زیربنایی در حد اختیارات
- اولین اقدام تشکیل کارگروه بین بخشی ترک تحصیل زیر نظر وزیر آموزش و پرورش و ابلاغ اقدامات عملیاتی و تکالیف سازمانی و استانی مرتبط است .

نویسندگان : دکتر بهزاد دماری (عضو هیات علمی دانشگاه علوم پزشکی تهران ، موسسه ملی تحقیقات سلامت) و فاطمه حاج نقی زاده (کارشناس ارشد دپارتمان مولفه های اجتماعی سلامت)

اعضای گروه علمی سلامت اجتماعی فرهنگستان علوم پزشکی کشور و ذینفعانی که در تکمیل و نقد این گزارش همکاری داشته اند : دکتر سید حسن امامی رضوی ، دکتر بهزاد دماری ، دکتر مازیار مرادی لاکه ، دکتر پریسا امیری ، دکتر نسیم لولا آور ، دکتر حسین باهر ، دکتر عباسعلی ناصحی ، محمد مصطفوی (معاون برنامه ریزی امور مشاوره وزارت آموزش و پرورش) ، علی اصغر ایزدی (رئیس اداره مشاوره تحصیلی) ، دکتر علی منتظری ، دکتر ابوعلی داداهیر ، دکتر رزاقی

استناد به این گزارش به شرح زیر است ، منابع این گزارش در مقاله زیر درج شده است .

Rahbari M, Hajnaghizadeh F, Damari B, Adhami B. Dropouts and Social Determinants of Health; Policy for the Prevention of School Dropout, Qualitative Study of the Causes and Interventions. Int J Prev Med 2014;5:1396-404